

Шляхи підвищення ролі громадського контролю в діяльності Служби безпеки України

Калінін Олександр Володимирович, здобувач
Державного науково-дослідного інституту МВС
України

Особливістю сучасного етапу розвитку української державності є зростання ролі громадського контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування у всіх сферах суспільних відносин. Не є виключенням й Служба безпеки України, на яку законом покладено здійснення завдань з захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці [1]. Разом з тим слід констатувати наявність у сфері діяльності правоохоронних органів України взагалі й Служби безпеки України зокрема низки проблем, вирішення яких потребує більшої прозорості їх діяльності і більш активної участі громадськості у питаннях їх реформування. Аналіз же всіх аспектів діяльності правоохоронних органів свідчить, що такі проблеми можна розділити на чотири основних блоки.

По-перше, це проблеми фінансування правоохоронних органів і пов'язаного з останнім матеріально-технічного забезпечення діяльності їх органів, підрозділів й окремих працівників. Не є секретом, що у розподілі державних коштів, виділених на забезпечення діяльності правоохоронних органів, часто спостерігається певна диспропорційність: на утримання адміністративного апарату, особливо вищої ланки, часто витрачається непропорційно більше коштів, особливо порівняно з незадовільним станом фінансування територіальних підрозділів цього ж органу. Тут могла б стати у нагоді допомога громадськості з пошуку слабких ланок у фінансуванні певного органу і надання пропозицій щодо перерозподілу бюджетних потоків з метою посилення певних напрямів діяльності.

По-друге, це проблеми кадрового забезпечення органів і підрозділів правоохоронних органів. З цього приводу заслуговує на увагу досвід органів внутрішніх справ, де призначення посадових осіб вищої ланки відбуваються після консультацій з представниками громадськості. Разом з тим, безумовно, в активному залученні представників громадськості до комплектування правоохоронних органів є загроза лобювання інтересів тих чи інших фінансово-економічних та інших груп, однак запобігти їй, на наш погляд, цілком можливо шляхом підвищення прозорості системи кадрових призначень.

Третій блок проблем пов'язаний із додержанням прав і свобод людини і громадянина у діяльності правоохоронних органів. На жаль, протягом останніх років, внаслідок причин як глобально-політичного, так і

індивідуально-суб'єктивного характеру ситуація із додержанням прав і свобод людини в нашій державі значно погіршилася. Однак демократичні зміни, які відбулися в Україні у 2014 році, дають підстави вважати, що вже створено певні важелі впливу народу в особі найбільш активних його представників, громадських об'єднань, представників засобів масової інформації, на діяльність правоохоронних органів у даній сфері. Найбільш важливим уявляється тут збирання, аналіз та розповсюдження об'єктивної інформації щодо порушень прав і свобод людини працівниками правоохоронних органів, здійснювані представниками громадянського суспільства, щоб на їх підставі оперативно вносити зміни як у відповідні нормативно-правові акти, так й удосконалювати практику їх реалізації.

І четвертий блок проблем пов'язаний із ефективністю діяльності правоохоронних органів за тими напрямками, що не охоплені необхідністю додержання приписів законодавства про державну таємницю. Велику роль тут відіграє доступ до публічної інформації, розпорядниками якої є правоохоронні органи. Хоча не всі приписи Закону України «Про доступ до публічної інформації» [2] виконуються в повному обсязі, саме його прийняття спричинило докорінні зміни у відносинах громадськості й державних органів, у тому числі правоохоронних, в інформаційній сфері, оскільки низці прав громадськості нині кореспондує обов'язок означених органів надавати певні відомості. Це, у свою чергу, слугує підґрунтям для пошуку тих видів діяльності, які можна здійснювати більш продуктивно (або взагалі від них відмовитися з-за дублювання функцій кількох державних органів). Проблеми ефективності діяльності правоохоронних органів включають й боротьбу з корупцією, оскільки остання неминуче призводить до викривлення пріоритетів у роботі правоохоронців, завадити чому може діюча система громадського контролю.

Отже, значення громадського контролю за діяльністю правоохоронних органів для розвитку демократичної правової держави полягає у створенні належного правового та фінансово-економічного підґрунтя діяльності правоохоронних органів з метою підвищення ефективності їх роботи та максимального додержання прав і свобод людини і громадянина на підставі збирання, аналізу та оприлюднення представниками громадськості відомостей щодо особливостей функціонування відповідного правоохоронного органу та підготовки пропозицій щодо його оптимізації.

І, відповідно, значення громадського контролю для діяльності Служби безпеки України полягатиме в оптимізації її діяльності щодо визначених законом завдань та функцій, пов'язаних, у першу чергу, із захистом державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності нашої держави, на підставі аналізу інформації, що не захищена законодавством про державну таємницю, і підготовки пропозицій та рекомендацій з удосконалення правового регулювання та правозастосовної практики, які мають використовуватися під час прийняття відповідних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України „Про Службу безпеки України” щодо приведення Закону у відповідність до рекомендації ПАРЄ № 1402 (1999) та 1713 (2005)”
<http://rada.gov.ua>

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-УІ. //Відомості Верховної Ради України. - 2011 - № 32. - Ст. 1491.